

Ympäristö- ja terveysalan tekniset ry
Gallen-Kallelankatu 8
28100 Pori

LAUSUNTO

23.1.2013

Elintarviketurvallisuusvirasto EVIRA
kirjaamo@evira.fi
Mustialankatu 3
00790 Helsinki

Viite: Lausuntopyyntö 14.12.2012 Dnro Evira/8836/0900/2012

Asia: Lausunto ohjeluonnoksesta Ruoka-apuun luovutettavat elintarvikkeet

Evira on valmistellut yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa ohjeen ruoka-apuun luovutettavista elintarvikkeista. Lausuntopyynnön mukaan ohjeessa on lainsäädännön riskiperusteiseen soveltamiseen pohjautuvia tulkintoja, joita sovelletaan vain hyväntekeväisyystoiminnassa. Hyväntekeväisyystoiminnalle on tarkoitus sallia sellaisia toimintatapoja, joita kaupallisessa toiminnassa ei hyväksytä. Ohjeen tavoitteena on myös ohjeistaa toimintaa siten, että ruokahävikin määrää saadaan vähennettyä.

Ympäristö- ja terveysalan tekniset ry toteaa lausuntonaan ohjeluonnoksesta seuraavaa:

Hyväntekeväisyystoiminta

Ohjeluonnoksen mukaan hyväntekeväisyysjärjestöt, jotka jakavat säännöllisesti ruoka-apuna helposti pilaantuvia elintarvikkeita, kuuluvat elintarvikevalvonnan piiriin. Hyväntekeväisyysjärjestön tulee ohjeen mukaan tehdä ilmoitus toiminnastaan ja käyttämistään tiloista elintarvikevalvontaviranomaiselle sekä laatia toimintansa avuksi omavalvontasuunnitelma. Ohjeluonnoksessa jää epäselväksi minkälainen toiminta ja minkä tahon järjestämänä kuuluu ohjeen soveltamisalaan. Käsitteet 'hyväntekeväisyystoiminta', 'hyväntekeväisyysjärjestöt', 'ruoka-apu' ja 'elintarvikkeiden luovutus' tulee olla selkeästi määriteltyjä, jotta ohjetta voidaan soveltaa kattavasti.

Elintarvikkeita ruoka-apuun luovuttavat tahot

Elintarvikkeita voivat ohjeluonnoksen mukaan luovuttaa ruoka-apuun kaikki elintarvikealan toimijat, kuten alkutuottajat, jalostajat, varastot, myymälät, suurtaloudet, ravintolat. Ruoka-apuun elintarvikkeita luovuttavat tahot tulee ohjeistaa kuvaamaan luovutustoiminta omavalvontasuunnitelmissaan.

Pakatut elintarvikkeet ja pakkausmerkintävirheet

Ohjeessa on teksti, että tieto vääristä pakkausmerkinnöistä on siirryttävä tuotteen loppukäyttäjälle. Pakkausmerkintävirheissä on erityisesti huomioitava allergeenien ja yliherkkyyttä aiheuttavien ainesosien ilmoittaminen pakkauksessa ja merkinnät on tehtävä pakkauskohtaisesti esim. tarralapuilla. Tieto ei välttämättä välity irrallisista esitteistä tai muusta materiaalista tuotteen loppukäyttäjälle, jos tuotteilla on esim. pitkät säilyvyysajat.

Valmistettu ruoka

Ohjeluonnoksen mukaan kerran tarjolla ollutta ruokaa voidaan luovuttaa välittömästi tai välittömästi nopean jäähdtyksen jälkeen henkilökunnalle tai ruoka-apuun, jos ruoka on aistinvaraisesti moitteetonta.

Lisäksi ruoka, joka ei ole ollut tarjolla ja joka ei ehdi jäähtyä 6 asteeseen 4 tunnin sisällä valmistuksesta, voidaan ohjeen mukaan myös luovuttaa hyväntekeväisyyteen nopean jäähdytyksen jälkeen samana tai sitä seuraavana päivänä.

Ohjeessa ei velvoiteta uudelleenkuumentamaan tarjolla ollutta ja jäähdytettyä ruokaa. Ohjeeseen tulee selventää, että tarjolla olleen ruoan luovutus tulee tapahtua samana päivänä kuin ruoka on ollut tarjolla ja se tulee uudelleenkuumentaa vähintään 70 asteeseen. Jäähdytyksen epäonnistuminen on yksi kriittisimpiä vaiheita ruuan valmistuksessa. Kuinka ruoka-apua vastaanottavat henkilöt poikkeavat ns. tavallisista kuluttajista? Ruoka-apuun luovutetun ruoan riittävästä uudelleenkuumentamisesta ei voida olla varmoja, joten tällaista heikennystä elintarviketurvallisuuteen ei pidä sallia. Lisäksi ohjeessa pitää määritellä tarkemmin, mitä nopealla jäähdytyksellä tarkoitetaan.

Päiväsvanhat elintarvikkeet

Ruoka-apua jakavat hyväntekeväisyysjärjestöt eivät saa ohjelunnon mukaan vastaanottaa viimeisen käyttöpäivämäärän ohittaneita tuotteita, mutta ne voivat käyttää vkp:n ylittäneitä tuotteita vielä päiväysmerkintää seuraavana päivänä ruoan raaka-aineena. Järjestöt voivat myös luovuttaa muualla jäädytettynä säilytettyjä elintarvikkeita ruoka-apuna 2 kuukauden sisällä tuotteiden päiväysmerkintöjen umpeutumisesta.

Eviran viesti on ollut selkeä viimeisen käyttöpäivän suhteen, ettei viimeisen käyttöpäivämäärän ylittäneitä tuotteita tule käyttää. Uusi sallivampi toimintatapa johtaa elintarvikevalvonnan uskottavuuden kyseenalaiseen asemaan. Vkp:n yhdellä päivällä ylittäneiden tuotteiden käyttö ruoanvalmistuksessa raaka-aineena vaatii ruoanvalmistajalta erityistä taitoa aistinvaraisesti arvioida raaka-aineen käyttökelpoisuutta. Hyväntekeväisyysjärjestöjen toiminta perustuu useimmiten vapaaehtoistoiminnalle ja ruoanlaittoon voi osallistua henkilöitä, joilla ei ole lainkaan kokemusta elintarviketyöstä tai taitoa aistinvaraisesti arvioida tuotteiden laatua. Elintarviketurvallisuutta ei pidä vaarantaa näin vain ruokahävikin vähentämisen takia.

Elintarvikkeiden pakastaminen ja jäädyttäminen

Ruoka-apuun luovutettavia elintarvikkeita voidaan pakastaa ja jäädyttää ohjelunnon mukaan hyväntekeväisyysjärjestön oman toiminnan lisäksi myös ruoka-apua lahjoittavissa elintarvikehuoneistoissa, kuten elintarviketeollisuudessa ja vähittäismyymälöissä. Ruoka-apuun luovutettavien elintarvikkeiden jäädyttämisen salliminen elintarvikehuoneistojen pakkasvarastoissa on arveluttavaa, koska tilat ovat rajalliset. Tällä hetkellä vähittäismyymälöissä jäädytetyt viimeisen käyttöpäivämäärän ylittäneet tuotteet tulkitaan valvonnassa elintarvikejätteiden säilyttämiseksi pakkasvarastoissa. Jatkossa tilanne vaihtelisi myymäläkohtaisesti, mikäli myymälästä toimitettaisiin elintarvikkeita ruoka-apuun. Valvonnan kannalta jäädyttämisen salliminen yksinomaan hyväntekeväisyysjärjestön tiloissa on selkeämpi toimintatapa.

Ohjelunnonksessa on teksti, että 'Elintarvikesäännösten mukaan pakastaminen tai jäädyttäminen tulee tehdä mikrobiologisesti hyvänlaatuiselle elintarvikkeelle välittömästi valmistuksen jälkeen'. Kuitenkin kansallinen lainsäädäntö ei enää tunne käsitettä jäädyttäminen, koska pakasteasetus 165/1994, jolla jäädyttämistä mm. suurralouksissa säädeltiin, on kumottu. Uusi pakasteasetus astuu voimaan 1.2.2013 ja se koskee vain pakastamismenetelmällä tuotettuja pakasteita. Mihin säännöksiin perustuen jäädyttämisen tulee tapahtua? Hyväntekeväisyystoiminnassa jäädytetyt elintarvikkeet tulee luovuttaa jäädytettynä, ei osittain tai kokonaan sulaneina.

Hyväntekeväisyysjärjestöjen toiminta ja valvonta

Säännöllistä ruoka-apua jakavan hyväntekeväisyysjärjestön, joka käsittelee helposti pilaantuvia elintarvikkeita, tulee ohjeluonnoksen mukaan tehdä ilmoitus toiminnastaan ja käyttämistään tiloista oman kuntansa elintarvikevalvontaviranomaiselle. Valvonnassa on epäselvää, mihin KUTI-luokkaan ruoka-aputoiminta kuuluu ja kuuluvatko ilmoitetut huoneistot Oivaan. Lisäksi on epäselvää voidaanko säännöllisestä valvonnasta periä valvontamaksu, vaikka hyväntekeväisyysjärjestöt luovuttavat vastikkeettomasti elintarvikkeita toiminnassaan. Ohjeluonnoksen mukaan hyväntekeväisyysjärjestöjen omavalvontaan kuuluisi säännöllinen kirjanpito elintarvikkeiden vastaanottolämpötiloista ja kylmäsäilytyskalusteiden lämpötiloista. Tämä poikkeaa aiemmin lausunnolla olleista Oiva-ohjeista, jotka antavat ymmärtää, että lämpötilojen poikkeamakirjanpito olisi riittävä kirjanpitolapa elintarvikekohteilta jatkossa.

Maritta Valtonen
puheenjohtaja
maritta.valtonen@pp.inet.fi
Peltotie 15 B
54100 Joutseno
p. 040 500 3756

Saana Laakkonen
sihteeri
laakkonen.saana@gmail.com
p. 044 558 4508